

Muzeum Historyczne miasta Lwowa

Czarna Kamienica.
Fot. J. Miler 1998

Prace nad likwidacją, podziałem i przeniesieniem zbiorów dokonywały się w warunkach urągających najprymitywniejszym zasadom konserwacji, przedmioty, przeważnie bez opakowania, przewożono na otwartych wozach, niszcząc je przy ładowaniu, transporcie i wyładowaniu, a wreszcie przy magazynowaniu, jako że lokale likwidowanych muzeów z drobnymi wyjątkami oddane zostały na inne cele. Zamęt zwiększała jeszcze wymiana obiektów, a nawet całych działów pomiędzy zachowanymi muzeami, odbywająca się w podobnych warunkach¹.

Podczas posiedzenia Komisji Historyków w 1890 r. we Lwowie zrodziła się idea powołania Muzeum Historycznego miasta Lwowa. Niezwykle przychylnie do pomysłu utworzenia tego typu muzeum odnosiły się władze miejskie, a zwłaszcza prezydent miasta Edmund Mochnacki i wiceprezydent Zdzisław Marchwicki. Rok póź-

niej, dzięki staraniom dyrektora Archiwum Akt Dawnych, dr. Aleksandra Czołowskiego, muzeum zostało powołane. Początkowo liczyło jedynie czternaście eksponatów. W 1893 r. wyodrębniono je z zespołu archiwalnego i utworzono Muzeum Historyczne miasta Lwowa.

Jak pisał w 1926 r. Edward Chwałewik, *Muzeum Historyczne miasta Lwowa (...) ma za zadanie gromadzenie wyłącznie pamiątek i zabytków, które mają związek z miastem i mogą się przyczynić do objaśnienia jego historii pod względem politycznym, artystycznym i w ogóle kulturalnym².*

Początkowo skromne zbiory gromadzono w budynku Archiwum Akt Dawnych, a następnie w Muzeum Narodowym im. króla Jana III Sobieskiego, gdzie wydzielono dla nich jedną z sal muzealnych. Dopiero w 1926 r. władze miejskie, z prezydentem Józefem Neumanem na czele, zakupiły w tym celu osobny budynek.

Była to kamienica położona w rynku, zbudowana w 1589 r. przez Tomasa de Alberti, celnika ziem ruskich. Od nazwiska kolejnych właścicieli: Jana i Reginy Loren-

Muzeum Historyczne. Sala widoków dawnego Lwowa

cowiczów (którzy dobudowali do niej drugie piętro), nazywano ją Kamienicą Loren-cowiczowską, a od wieku XIX – Czarną Kamienicą.

Po zakończeniu prac remontowych zbiory przeniesiono do nowej siedziby, gdzie zostały uporządkowane przez: dr. Aleksandra Czołowskiego, dr. Karola Badeckiego, Rudolfa Mękkickiego i Stanisława Zarewiczca.

W dniu 22 IX 1929 r. zbiory Muzeum Historycznego zostały udostępnione mieszkańcom Lwowa. Ekspozycja była prezentowana w dziesięciu salach muzeum.

Opracowanie *Muzea Gminy Miasta Lwowa*, wydane w tym samym roku, podaje, iż liczba eksponatów wzrosła w tym czasie do 5000. Wśród nich były między innymi: klucze ceremonialne srebrne m. Lwowa z XVIII w., miecz ceremonialny lwowski z 1577 r., miecz katowski z XVI w., berła srebrne Bractwa Kupieckiego i Literackiego z XVII w., portrety: Ormianina Krzysztofa Awedykta Bernatowicza, sekretarza króla Jana Kazimierza, ks. Jana Dymitra Solikowskiego, arcybiskupa lwowskiego, posąg św. Michała z dawnego arsenału króla Władysława IV, ludy cechowe olsterników i rymarzy oraz konwisarzy lwowskich z XVII i XVIII w., chorągwie cechu krawców z lat 1759 i 1777, dzwon fundowany w 1588 r. przez Stanisława Żółkiewskiego, hakownica lontowa z XIV/XV w. i działka ze spizu zwane apostołkami z 1740 r. Ponadto wśród eksponatów znajdowały się: portrety mieszczan, rzeźby, rysunki, ryciny, fotografie z widokami miasta, ok. 300 planów Lwowa, insygnia municipalne, mundury oraz uzbrojenie milicji miejskiej i Gwardii Narodowej, zabytki drukarstwa, monety mennicy lwowskiej, medale i pieczęcie, pamiątki z okresu obrony Lwowa, detale architektoniczne, znaleziska archeologiczne z terenu Lwowa.

Muzeum Historyczne. Pamiątki lwowskie

Dzięki zakupom ze środków pochodzących z dotacji władz miejskich oraz darom przekazywanym przez osoby prywatne, zbiory muzealne szybko rosły. Wśród nabytków znalazły się m.in.: zbiory po Kornelu Szleglu, przedmioty przekazane przez Świetniewskiego, kolekcja Wiktora Sadowskiego z Czortkowa.

Na początku 1940 r., podczas tzw. reorganizacji muzeów lwowskich, wiele dzieł sztuki i zabytków uległo rozproszeniu i zniszczeniu. Dotyczyło to również Muzeum Historycznego miasta Lwowa. Część eksponatów przeniesiono do piwnic Czarnej Kamienicy i z premedytacją zniszczono, natomiast pozostałe prawdopodobnie (jak miało to miejsce w przypadku likwidacji innych placówek) rozdzielono pomiędzy sześć muzeów: Lwowską Galerię Obrazów, Lwowskie Muzeum Historyczne (utworzone z dawnego Muzeum Narodowego im. Jana III Sobieskiego), Muzeum Przemysłu Artystycznego, Muzeum Prehistoryczne, Muzeum Etnograficzne oraz Ukraińskie Muzeum Narodowe.

Wiele obiektów, zwłaszcza rzemiosła artystycznego, zostało zagrabionych podczas niemieckiej okupacji Lwowa. W 1944 r., po ponownym wkroczeniu Armii Czerwonej, władze sowieckie przywróciły stan organizacji muzeów lwowskich z roku 1941.

Muzeum Historyczne. Sala zabytków cechowych

Muzeum Historyczne. Walki na Persekówce 28 XII 1918 r.

Po wojnie dzieła sztuki i zabytki z dawnego Muzeum Historycznego miasta Lwowa, które przetrwały zniszczenia i grabieże wojenne, nie były rewindykowane i pozostały we Lwowie. ❖

Przypisy:

1. M. Gębarowicz, *Charakterystyka polityki sowieckiej wobec lwowskich muzeów 1939–1941*, BZNI0 sygn. 161/58 druk za: M. Matwijów, *Walka o lwowskie dobra kultury w latach 1945–1948*, Wrocław 1996, s. 23.
2. E. Chwalewik, *Zbiory polskie w ojczyźnie i na obczyźnie*, t. 1, Warszawa 1926, s. 399.

Literatura:

1. *Muzea Gminy Miasta Lwowa*, Lwów 1929.
2. J. T. Petrus, *Muzea lwowskie 1823–1939*, (w:) *Sztuka Kresów Wschodnich. Materiały sesji naukowej*, t. 2, Kraków 1996, s. 425–434.
3. Ł. Charewiczowa, *Muzeum Historyczne we Lwowie. Przewodnik po zbiorach*, Lwów 1936.
4. M. Matwijów, *Walka o lwowskie dobra kultury w latach 1945–1948*, Wrocław 1996.

Ilustracje z Zakładu
M. Münza we Lwowie